

Sentrale begreper

Aldersundersøkelse – røntgenundersøkelse av tenner og/eller hånd for å fastsette alderen på personer som oppgir å være yngre enn 18 år, når det er tvil om dette er riktig.

Arbeidstillatelse – en tillatelse som blir gitt til ikke-nordiske borgere når formålet med oppholdet er å arbeide i Norge. Arbeidstillatelse kan gis til personer over 15 år som fyller vilkårene for dette etter utlendingsloven.

Asyl – fristed for personer som med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell gruppe. Asyl innebærer blant annet beskyttelse mot å bli sendt tilbake til området der asylanten har grunn til å frykte forfølgelse. Asyl gir også visse rettigheter under oppholdet i asyl landet. Utlendinger som innvilges asyl i Norge, får status som flyktninger.

Asylmottak – frivillig botilbud til asylsøkere som kommer til Norge. Mottak har nøktern standard, er basert på selvhushold, og beboerne får hjelp til det nødvendige av mat og klær. **Transittmottak** er midlertidig bosted for asylsøkere til de er intervjuet av UDI og har gjennomgått helsejekk. **Ventemottak** er et tilbud til personer som må forlate landet etter avslag på asylsøknad og som ikke lenger kan oppholde seg på et vanlig asylmottak.

Asylsøker – person som på egen hånd og uanmeldt ber myndighetene om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Personen kalles asylsøker inntil søknaden er avgjort.

Au pair – en person som får midlertidig opphold, i inntil to år, for å bo hos en norsk familie mot tjenesteytelser. Målsetningen er at vedkommende får økt sine språk- og fagkunnskaper samt utvidet allmenndannelsen ved å få bedre kjennskap til Norge. Vedkommende må være mellom 18 og 30 år.

Avslag – vedtak som betyr at vilkårene for den tillatelsen det er søkt om, ikke er oppfylt. Avslag som er fattet av norske utenriksstasjoner eller politiet, kan påklages til UDI. Avslag som er fattet av UDI som første instans, kan påklages til Utlendingsnemnda (UNE). I statistikken over asylvedtak (tabell 7) er det skilt mellom avslag etter en realitetsbehandling og saker som ikke er realitetsbehandlet på bakgrunn av den nordiske passoverenskomsten, fordi søkeren har kommet fra et trygt første asyl land (se Dublin-saker), eller der søkeren har søkt fra utlandet.

Bortvisning – vedtak som nekter en utlending innreise til eller opphold i Norge. Vedtak om bortvisning er ikke til hinder for senere innreise. Bortvisning må ikke forveksles med utvising eller uttransportering fra riket.

Bosettingstillatelse – tillatelse som kan gis til personer som har vært tre år i Norge med gyldig oppholds- eller arbeidstillatelse som danner grunnlag for bosettingstillatelse. Tillatelsen gir rett til varig opphold og generell adgang til å ta arbeid i Norge. En bosettingstillatelse faller som hovedregel bort ved opphold i utlandet i mer enn to år.

Differensiert asylsaksbehandling – Basert på situasjonen i søkers opprinnelsesland skiller UDI mellom følgende kategorier for saker som realitetsbehandles: 48-timers saker, 3-ukers saker og normale saker. I tillegg er det egne prosedyrer for EMA- og Dublin-saker.

Dublin-saker - Omfatter personer som skal få vedtak i henhold til Dublin II-forordningen. Etter Dublin II-forordningen skal realitetsbehandlingen av en søknad foretas av ansvarslandet. Ansvar pålegges i hovedsak det land hvor utlendingen først søkte asyl, eller fikk utstedt en oppholdstillatelse eller et Schengen-visum. Forordningen har til formål å sikre at alle personer som leverer en søknad får behandlet denne, og at asylsøknaden kun behandles i ett av medlemslandene.

DUF Datasystemet for utlendings- og flyktningssaker - Et registreringssystem og saksbehandlerverkøy for hele utlendingsforvaltningen. Oppdaterer og bruker data i utlendingsdatabasen. Brukes hovedsakelig av politiet, UDI og UNE. Visumsøknader behandles i NORVIS.

EMA Enslig mindreårig asylsøker – asylsøker eller flyktning som er under 18 år, og som er uten foreldre eller andre med foreldreansvar i Norge. Statistikken i tabell 11 inkluderer alle som ved søknad oppga å være EMA. Etter undersøkelser kan vedtaket legges til grunn en annen alder og/eller at det i Norge eller utlandet er funnet en person som har foreldreansvar.

Eurodac - et sentralt elektronisk fingeravtryksregister over utlendinger (hovedsakelig asylsøkere) som er registrert i et EU/EØS-land. Registeret gir bare mulighet til å sammenligne fingeravtrykk i henhold til Dublin II forordningen. Formålet med registeret er å finne ut om en asylsøker tidligere har søkt asyl i et annet land som er tilknyttet Eurodac-registeret.

Familieinnvandring skjer på grunnlag av en **familieinnvandringstillatelse** – tillatelse som innvilges til personer som er eller skal bli nært familiemedlem av en norsk borger eller en utenlandsk statsborger med lovlig opphold i Norge.

Flyktning – omfatter overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått innvilget asyl. I Norge brukes betegnelsen ofte også om personer som etter søknad om asyl har fått beskyttelse på annet grunnlag eller opphold på humanitært grunnlag.

Førsteinstans – den instansen som fatter første vedtak i en sak. I asylsaker er det alltid UDI. I en del andre oppholdssaker kan politiet i Norge eller norske utenriksstasjoner fatte første vedtak.

Henlagt sak – omfatter saker hvor det er fattet et henleggelsesvedtak fordi det ikke er mulig å få kontakt med søker for å få nødvendige opplysninger, søknaden er trukket eller når søknaden av andre grunner ikke kan få et annet utfall.

Innvandrer – en person som er født i utlandet og registrert i folkeregisteret som fast bosatt i Norge, med foreldre som begge er født i utlandet.

Integrering – betyr vanligvis at innvandrere og flyktninger blir funksjonsdyktige deler av samfunnet, uten at de mister sin kulturelle eller etniske identitet.

IOM – International Organization for Migration er en organisasjon UDI samarbeider med for å tilrettelegge hjemreise for personer som har fått endelig avslag på asylsøknaden (frivillig retur), og reise til Norge for overføringsflyktninger.

Klageinstans – instansen som behandler klager på vedtak fattet av førsteinstansen. Når politiet i Norge eller norske utenriksstasjoner avslår en søknad, er UDI klageinstans. Når

UDI avslår søknad som førsteinstans, kan vedtaket påklages til Utlendingsnemnda (UNE).

Kollektiv beskyttelse – midlertidig oppholds- eller arbeidstillatelse som kan innvilges personer i en masseflyktsituasjon på kollektivt grunnlag, etter en gruppevurdering. Eventuelle asylsøknader kan stilles i bero i inntil tre år. Slik tillatelse danner ikke grunnlag for bosettingstillatelse de første fire årene.

Migrasjon – betegnelse på alle former for flytting over statsgrenser, uavhengig av årsak og varighet.

NORVIS – datasystem som brukes til å behandle søknader om visum for å besøke Norge. Brukes ved over 90 utenriksstasjoner. Oppdaterer og utnytter data i utlendingsdatabasen. Vil bli knyttet Schengen-samarbeidets datasystem VIS.

Opphold av andre beskyttelsesgrunner – tillatelse som kan gis til en asylsøker som ikke fyller kravene i flyktningkonvensjonen, men som likevel har en flyktninglignende bakgrunn som gjør at han eller hun har behov for beskyttelse.

Opphold av humanitære grunner – tillatelse som kan gis til asylsøkere som ikke har beskyttelsesbehov, men hvor det foreligger sterke menneskelige hensyn som tilsier at det bør innvilges oppholdstillatelse, for eksempel ved alvorlige helsemessige forhold, av hensyn til mindreårige situasjon eller ved sterk tilknytning til riket. Dette blir ofte sett i sammenheng med vanskelige forhold i hjemlandet, eksempelvis i etterkant av en krigstilstand.

Oppholdstillatelse – tillatelse til å oppholde seg i Norge utover tre måneder. For borgere av et EU-land gir slik tillatelse rett til arbeid. For borgere av andre land vil det ofte bli gitt arbeidstillatelse sammen med oppholdstillatelse. Nordiske borgere trenger ikke oppholdstillatelse for å oppholde seg i Norge.

Overføringsflyktning – flyktninger som får komme til Norge etter et organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR). Etter forslag fra Regjeringen fastsetter Stortinget hvert år en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge kan ta imot.

Praktikant – en tillatelse som skal gi en utlending opplæring i et yrke. Det er et krav at arbeidet er av vesentlig betydning for utviklingen av vedkommendes kompetanse og inngår som en naturlig del av yrkesutdannelsen i hjemlandet. Tillatelsen kan fornyes og gis i inntil to år.

Realitetsbehandling av asylsøknad - at UDI vurderer en asylsøkers behov for beskyttelse eller om det er andre sterke menneskelige hensyn som gjør at søkeren kan få opphold i landet.

Sesongarbeidstillatelse – gis til utlendinger fra land utenfor EØS/EU som skal arbeide innen typisk sesongregulert virksomhet, for eksempel innhøsting i jordbruket, eller i forbindelse med ordinær ferieavvikling. Arbeidstillatelse som sesongarbeider kan gis for inntil seks måneder i løpet av et kalenderår.

Schengen-samarbeidet – et samarbeid som innebærer at passkontrollen er avskaffet ved reise mellom de europeiske land som deltar i samarbeidet. Landene har en felles ytre grense. Borgere av land som er med i samarbeidet kan derfor reise fritt mellom medlemslandene. Det samme gjelder utenlandske statsborgere som har oppholdstillatelse i et av medlemslandene, eller som har fått innvilget visum til Schengen-området. Fram til 21. desember 2007 var 15 europeiske land med i samarbeidet: Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Luxembourg, Nederland, Norge, Portugal, Spania, Sverige, Tyskland og Østerrike. Etter den datoen er også Estland, Latvia, Litauen, Polen, Malta, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn med.

SESAM – datasystem for administrasjon av asylmottakene. Oppdaterer og bruker data i utlendingsdatabasen. Brukes av UDI og de som har ansvar for drift av asylmottak.

Statsborgerskap – en formell status som medfører tilhørighet til en stat med rettigheter og plikter overfor denne staten. Statsborgerskap oppstår vanligvis ved fødselen. For at en utenlandsk statsborger skal kunne få norsk statsborgerskap etter søknad, må personen være minst 18 år, ha hatt fast bolig i Norge de siste sju årene, oppfylle vilkårene for bosettingstillatelse (se ovenfor), ha plettfri vandrel og ikke større bidragsgjeld, og være løst fra sitt opprinnelige statsborgerskap.

UDB Utlendingsdatabasen – database for alle saker som gjelder søknad om besøk og opphold i Norge, samt om de som oppholder seg i asylmottak. Oppdateres av og gir data til DUF, NORVIS og SESAM.

UNHCR FN's høykommissær for flyktninger – har bl.a. som oppgave å overvåke landenes anvendelse av flyktningkonvensjonen og samarbeide med landene i flyktningsspørsmål, herunder uttak av overføringsflyktninger (se ovenfor).

Utvisning – vedtak som innebærer at en utlending må reise ut av landet og bare kan komme tilbake hvis spesielle vilkår er oppfylt. Se også bortvisning. Som hovedregel gjelder vedtaket også de andre Schengen-landene (se ovenfor) og for minst to år.

Vedtak – en avgjørelse, truffet av et offentlig forvaltningsorgan, som er bestemmende for privatpersoners rettigheter og plikter.

Visum – tillatelse for visumpliktige til å reise inn i Norge og resten av Schengen-området, og til å oppholde seg i området i en angitt periode, vanligvis inntil tre måneder. Visum gis vanligvis for bare ett besøk, men kan gis for flere. En visumetikett settes inn i passet for å markere tillatelsen.

15-månedersregelen - asylsøkere, som ved fremsettelse av asylsøknaden har fremlagt pass eller annet godkjent reisedokument, kan innvilges oppholdstillatelse dersom UDI ikke har ferdigbehandlet asylsaken innen 15 måneder.

48-timers prosedyre – behandling av asylsøknader fra personer som kommer fra land som utlendingsmyndighetene i utgangspunktet anser som trygge. Prosedyren sikrer en rask behandling av søknader fra personer uten å ha beskyttelsesbehov. Søknader kan overføres til normal prosedyre hvis det er grunnlag for det.

3-ukers prosedyre – behandling av asylsøknader fra personer som kommer fra land hvor det etter utlendingsmyndighetenes vurdering er liten fare for forfølgelse. Prosedyren sikrer en rask behandling av søknader fra personer uten beskyttelsesbehov. Søknader kan overføres til normal prosedyre hvis det er grunnlag for det.